

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Суми, 28 квітня 2023 року)

Суми
2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 01.06.2023 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. X Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 квітня 2023 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2023. 196 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2023

ГАВРИЛИШИН П. М.

*кандидат історичних наук,
Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)*

БОГДАН ГАВРИЛИШИН – ЧЛЕН РИМСЬКОГО КЛУБУ

До найвідоміших представників української еміграції і діаспори належить і Богдан Дмитрович Гаврилишин (1926–2016) – економіст, меценат, член Римського клубу, іноземний член НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, президент Фонду Богдана Гаврилишина, громадянин Канади, почесний консул України в Швейцарії [2]. Працюючи директором Міжнародного інституту менеджменту в Женеві, відвідував багато країн, набув авторитету та зав'язав контакти із людьми світового рівня. Наприкінці існування СРСР повернувся в Україну та сприяв її відновленню. Ініціював створення відомих і діючих тепер інституцій: Міжнародного інституту менеджменту у Києві, МБФ «Відродження», Міжнародного центру перспективних досліджень, Благодійного фонду Богдана Гаврилишина. Був радником Л. Кравчука та прем'єр-міністрів В. Ющенко, А. Кінаха та В. Януковича, а тому співпрацював з відомими представниками української еліти періоду незалежності. Метою нашої розвідки є розкрити діяльність Богдана Гаврилишина як члена Римського клубу. Ми вже дотично піднімали це питання в інших публікаціях [7; 8]. Ряд українських науковців торкалися теми діяльності Римського клубу в тих чи інших аспектах [11; 12; 13; 14].

Римський клуб (*Club of Rome*) – один з центрів світової футурологічної думки, міжнародна неурядова організація створена у квітні 1968 р., аналітичний центр, що об'єднує в своїх рядах вчених, громадських діячів, лідерів думок і ділових людей більш, ніж з 30 країн світу, стурбованих перспективами розвитку людства. Зусилля членів Римського клубу націлені на вирішення актуальних проблем сучасності шляхом розробки нового напрямку в їх вивченні, що отримав назву глобальне моделювання. Штаб-квартира організації розташована у Парижі. Діяльність Клубу керується Генеральною Асамблеєю, яка обирає зі своїх членів Виконавчий комітет з 12 чоловік, що здійснює координацію діяльності клубу. Крім дійсних, до Римського клубу входять також почесні й асоційовані члени. Інституції сприяють понад 30 національних асоціацій Римського клубу, що поширюють у своїх країнах його концепції. Українська асоціація Римського клубу офіційно виникла у 2005 р. як громадська організація, діяльність якої спрямована на популяризацію в українському суспільстві ідей Римського клубу та їхній розвиток в умовах викликів, що постали перед Україною [12, с. 53]. Римський клуб отримав свою назву від міста, де було проведено перше засідання. З часом клуб був зареєстрований в кантоні Женева (Швейцарія) як неприбуткова громадська організація. Президентом був обраний А. Печчеї, а після його смерті в 1984 році – інший співзасновник А. Кінг. Перші 6 річних зустрічей відбувалися у Відні, Берні, Оттаві, Парижі, Токіо та Західному Берліні.

У 1968 р. Богдан Гаврилишин в Римі мав доповідь в такій інституції як Університет молодих президентів компаній і фірм. Тут він познайомився з іншим доповідачем – Ауреліо

Печчеї, що був відомим підприємцем та одним із засновників Римського клубу, автором книги «Сто ідей на майбутнє». Богдан Гаврилишин став членом клубу в 1972 р., коли клуб прагнув зареєструватися в Швейцарії у якості Асоціації при Центрі навчання менеджменту (ЦНМ) в Женеві [1, с. 75–76]. Символічно, що у 1972 р. Римський клуб було зареєстровано як швейцарську організацію за юридичною адресою: Шеман де Конш 4, Женева – тобто за адресою ЦНМ, в якому Б. Гаврилишин тоді працював директором [4, с. 123].

В клубі український науковець зустрів багато непересічних особистостей, вчених, політиків. Саме під впливом клубу у 1980 р. він написав книгу «До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє», основні ідеї якої спочатку виголосив у 1979 р. як доповідь для цієї інституції: «Клуб давав свого роду рецензію, що надзвичайно підвищувало престиж таких книжок» [1, с. 76]. Пізніше ця праця була перевидана на дев'ять різних мов світу. Книга вміщає в собі три відмінні підходи, що водночас доповнюють один одного. Перший – аналітичний, з допомогою котрого визначаються основні причини або передумови того, що одні суспільства виявляються ефективними, а інші – ні. Другий – рекомендаційний, що дає можливість з огляду на попередній аналіз радити, що слід змінити в суспільному ладі тих чи інших країн, щоб підвищити ефективність його функціонування. Третій – прогнозний, що допомагає визначати ймовірність втілення запропонованих змін. А у випадку неможливості їхньої реалізації дає можливість передбачити найвірогідніші та найсприятливіші зміни [8, с. 191].

В інтерв'ю дисиденту Івану Дзюбі, даному у 1992 р., вчений зазначив: «... Коли я активізував свою діяльність переважно в Україні, у мене залишилось замало часу і енергії для діяльності в клубі і тому я перестав бути членом Виконавчого комітету. Це не йде супроти традицій клубу тому, що ми в клубі маємо таке мотто: думай глобально, а дій локально. Кожна людина може одночасно думати про цілий світ, розуміти проблематику в світовому контексті, але треба й діяти у більш специфічному контексті. Україна тепер повністю забирає мій час. За кордоном я тепер роблю тільки ті речі, які мають пряме відношення до України» [1, с. 79].

Богдан Гаврилишин вступивши у 1972 р. в ряди членів Римського клубу, тривалий час залишався єдиним українцем в цій відомій інтелектуальній інституції. Участь в цій організації сприяла розширенню його світогляду, зокрема баченню глобальних викликів для людства, потребі як об'єднання світових зусиль для їх вирішення, так і праці для розв'язання менш масштабних локальних проблем. Ряд своїх контактів та авторитет, який вчений здобув у Римському клубі, він зумів використати згодом на благо України.

1. Богдан Гаврилишин – Іван Дзюба. Діалог. Київ : Вид. Укр. Всесвіт. Координац. Ради та Респ. Асоц. Українознавців, 1995. 159 с. (Додаток до журналу «Сучасність» 1995. Січень, ч. 1).

2. Віднянський С.В. Гаврилишин Богдан Дмитрович // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 5. Біографічна частина: А-М / відп. ред. М.М. Варварцев.. Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88–89.

3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дорогокази в майбутнє: доп. Римському Клубові. Вид. 3-тє, допов. Київ : Пульсари. 2009. 248 с.

4. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ : Пульсари, 2011. 288 с.
5. Гаврилишин Б. Українські дороговкази на роздоріжжях цивілізації // Сучасність. 2007. № 10. С. 58–64.
6. Гаврилишин Б. Україна: 20 минулих і 20 майбутніх років державотворення. Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. С. 245–257.
7. Гаврилишин П. Покращення ефективності українського суспільства у поглядах та діяльності Богдана Гаврилишина // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Т. 34 (73) № 1. С. 18–23.
8. Гаврилишин П., Дерещук Т. Ефективність суспільства у поглядах Богдана Гаврилишина // Літопис Волині. 2022. Вип. 27. С. 190–195.
9. Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади. Тернопіль : Воля, 2004. 240 с.
10. Геращенко О. Економіка ХХІ: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2019. 313 с.
11. Голянич Михайло. Футурологія. Філософія майбуття : монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. 540 с.
12. Горбатенко В. Римський клуб і організація трансдисциплінарних проєктів з довгострокового прогнозування глобальних проблем // Політичний менеджмент. 2012. № 3. С. 52–64.
13. Грабовський С. Богдан Гаврилишин: порядок денний на ХХІ // Українознавчий альманах. 2017. Вип. 21. С. 45–50.
14. Коваль В. Римський клуб і дослідження глобальних проблем // Соціально-політичні студії. Науковий альманах. Праці молодих науковців. 2021. Вип. 5. С. 70–78.

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

- Бакуліна Є. С.**
Василь Вишиваний у боротьбі за Україну 3
- Власенко В. М.**
До біографії професора Леоніда Фролова 11
- Дегтярьов С. І.**
Джерелознавчий потенціал Повного зібрання законів Російської імперії щодо вивчення історії Сумщини 18
- Єльнікова А. О.**
Дослідження діяльності Українського національно-демократичного об'єднання 25
- Зьоменко М. В.**
До історії Міністерства преси та пропаганди УНР (за матеріалами фонду 1113 ЦДАВО України) 29
- Король В. М.**
Візуальні матеріали, присвячені сільській електрифікації, на сторінках повоєнної обласної преси Сумщини (1945-1955 рр.) 35
- Кудінов Д. В.**
«Камень громовой или упавший с неба»: до історії падіння та початку вивчення «сумського метеорита» 46
- Кулешова А. В.**
Передумови видання Валуєвського циркуляру 1863 р. 55

<i>Мірошніченко А. В.</i> Кримські татари: поніверяння депортації	59
<i>Осадчий Є. М.</i> Бунякинський перевіз на Сеймі	64
<i>Принь О. В.</i> Бутаков В'ячеслав Інокентійович (1882–1946) – революціонер, археолог-аматор, історик	70
<i>Ровенська С. М.</i> Олександр Сема (Семмо) – сотник армії УНР та письменник	76
<i>Рубан А. В.</i> Європейський підприємницький капітал у машинобудівній промисловості на українських землях (1874–1914 рр.)	79
<i>Рубан В. В.</i> Спортивний часопис «Гарт» (1946) (до історіографії проблеми)	83
<i>Слюсарєва Є. О.</i> Аграрне питання в програмах політичних партій в роки Української революції (1917-1921)	90
<u>ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ</u>	
<i>Гончаренко А. В.</i> Централізація державної влади в Італії фашистським режимом Беніто Муссоліні у 20–30-х рр. ХХ ст.	95
<i>Дегтярьова Д. С.</i> Історичні передумови встановлення культу особи	103

Мурашко К. О.
К. Родзаєвський: нариси з біографії російського фашиста 108

Тихончук Д.
Економічний успіх повоєнного відновлення: досвід французької держави (1944–1969 рр.) 112

Червяченко В. Р.
Чехословаччина напередодні «Празької весни» 1968 р. 116

СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Власенко В. М., Сугоняко Д. Р.
До біографії Якова Моралевича 122

Гаврилишин П. М.
Богдан Гаврилишин – член Римського клубу 131

Зьоменко М. В.
Створення Міністерства преси і пропаганди УНР 136

Лобко Н. В.
Вплив радянського гендерного порядку на формування трудової орієнтації чоловіків і жінок 140

Степанов В. В.
Мова як засіб маніпуляції в процесах державотворення і політичних трансформацій 146

Тодоров І. Я.
Безпекові гарантії для України: стан і перспективи 151

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Антонов Є. М.

Сумський обласний художній музей
ім. Никанора Онацького 156

Бублик О. І.

Звичаї та побут жителів села Закотне
Луганської області 160

Єгорова Є. С.

Вплив російсько-української війни на крелевецьке
переборне ткацтво 168

Карпенко М. В.

Козацькі традиції: матеріали до вивчення питання 174

Кузьома В. С.

Казка «Приречений царевич» як джерело до вивчення
історії Давнього Єгипту 177

Михайліченко М. А.

Пам'ятки культурної спадщини Сумського району та
перспективи розвитку історико-культурного туризму 183

Шуть Т. І.

Заклади жіночої духовної освіти на території
Наддніпрянської України в ХІХ ст. 188

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.